

Konferencia Sekcie pre environmentálne dejiny Slovenskej historickej spoločnosti

Hlavnou aktivitou Sekcie pre environmentálne dejiny Slovenskej historickej spoločnosti bola vedecká konferencia *Človek a krajina v minulosti VI. (Environmentálne dejiny krajiny)*. Na tomto podujatí, ktoré sa uskutočnilo 19. – 20. 11. 2019 na pôde a v spolupráci s Kysuckým múzeom v Čadci (za spoluorganizácie Oddelenia geo a montánneho turizmu Fakulty BERG Technickej univerzity v Košiciach a Národného osvetového centra v Bratislave) sa zúčastnili viac ako dve desiatky prednášajúcich zo Slovenska a Česka, a to vrátane renomovaných odborníkov vo svojom odbore.

Skutočnosť, že environmentálne dejiny sú z povahy veci interdisciplinárne sa odzrkadlila aj na tematickej štruktúre prednesených referátov. Teoretickej reflexii environmentálnych dejín ako vedného odboru sa venoval Martin Turóci. Predstavil kľúčové definície, základné diela a vývojové tendencie tohto odboru. V základných rysoch charakterizoval aj dejiny environmentálne zameraného historického výskumu na Slovensku, kde možno pozorovať vcelku pozoruhodný kvantitatívny, ale aj kvalitatívny nárast produkcie najmä v posledných rokoch. Tematicky na M. Turóciho nadviazal Roman Holec, popredný historik dejín životného prostredia na Slovensku. Predstavil vybrané diela svetovej historiografie a analyzoval spôsoby akými sa v nich príroda či životné prostredie tematizovali. Referát ukázal vynikajúcu orientáciu autora vo vývoji tohto špecifického pohľadu na dejiny a bol preto pre účastníkov mimoriadne poučný a inšpirujúci.

Najnovšiemu vývoju environmentálnej histórie na Slovensku sa venovali referáty Pavla Hrončeka a Karola Hollého. P. Hronček zosumarizoval päť ročníkov podujatia *Človek a krajina v minulosti*, ktoré sa organizovali na pôde Kysuckého múzea v Čadci. Táto konferencia vytvorila dôležitú platformu pre prezentácie nových výskumov z tejto oblasti. K. Hollý zas predstavil genézu a aktivity Sekcie pre environmentálne dejiny Slovenskej historickej spoločnosti. Poukázal na skutočnosť, že členovia sekcie okrem vystúpení na konferenciách v Čadci, vykazovali aj ďalšiu bohatú organizačnú, prednáškovú a predovšetkým publikačnú činnosť. V jej rámci boli dosiahnuté aj viaceré významné medzinárodné úspechy. Upozornil ďalej aj na existenciu medzinárodnej platformy European Society for Environmental History (ESEH), kde Slovensko zastupuje Doubravka Olšáková z Prahy a predostrel možnosti rozšírenia členskej základne sekcie.

Na konferencií odznelo viacero príspevkov, ktoré analyzovali vývoj historickej krajiny primárne na základe obrazových či kartografických dokumentov. Tieto prezentácie boli najmä

pre prítomných historikov pracujúcich v zásade výlučne s písomnými prameňmi poučné nielen svojim obsahom, ale aj metodológiou. Treba tu zdôrazniť najmä inovatívne analýzy dobového výtvarného umenia ako zdroja informácií k poznaniu historickej krajiny. Referenti na konkrétnych príkladoch demonštrovali potenciál, ako aj limity výpovednej hodnoty týchto prameňov (Robert Šimůnek: *Obraz barokní krajiny jako historickogeografický pramen*; Ján Vingárik: *Novoobjavená veduta ako prameň k výskumu kultúrnej krajiny Prievidzskej kotliny v prvej polovici 19. storočia*). Peter Chrastina zas poukázal na možnosti rekonštrukcie historickej krajiny na základe textového prameňa, ktorý analyzoval v kombinácii s kartografickými prameňmi (*Baníctvo v Strážovských vrchoch vo Vedomostiach Mateja Bela*). Najmä z hľadiska potenciálne zaujímavých prameňov pre environmentálne dejiny bol zaujímavý referát Patrika Derfiňáka, ktorý na základe regionálnych vlastivedných tlačí z druhej polovice 19. storočia predstavil charakter krajiny na území severných oblastí dnešného Slovenska.

Už štandardne sa tu analyzovali aj dejiny baníctva (P. Hronček: *Hnedouholná prospekcia a ťažba na Kysuciach, strednom Považí a Orave*; Martin Příbil: *Historie těžby štípatelné břidlice v krajině mezi Olomoucí a Opavou*), dejiny infraštruktúry (Mário Molokáč: *Sol' a solná cesta na Kysuciach a strednom Považí a jej odraz v súčasnej krajine*; Peter Jančura: *Vývojové aspekty osídlenia a ciest v krajine Kysúc*; Michal Ďurčo: *Formovanie a funkcia dopravnej infraštruktúry v oblasti doliny Rohoznej od najstarších čias po súčasnosť z pohľadu environmentálnych dejín*), ako aj téma využívania moderných technológií pri výskume historickej krajiny, resp. aj pri jeho propagácii (Karol Weis - Matej Masný - Mgr. Maroš Nikolaj - Michal Hrmo: *Výskum a modelovanie vývoja historickej krajiny Radole s využitím neinvazívnych metód prieskumu*; Ladislav Župčán: *Aplikácia virtuálnych komponentov v historicko-environmentálnom spoložití na vybraných príkladoch z múzejnej praxe*). Taktiež tradične tu bol patričný priestor venovaný aj regionálnym dejinám Kysúc (okrem už spomenutých vystúpení sa Kysuciam venovala aj Zuzana Sihelníková v referáte: *Význam židovskej menšiny pri rozvoji Kysúc a jej vplyv na drevné hospodárstvo*). V tomto kontexte za zvláštnu pozornosť ale určite stojí analýza modifikácií spôsobu života Kysučanov vyvolaných zmenou ich životného prostredia kvôli migrácii na Dolnú zem v referáte Pavla Markecha . Vplyv zmeny prostredia na spôsob života predostrela aj Ivana Kontriková Šusteková v prednáške *Prírodné prostredie a jeho vplyv na adaptáciu relokantov z Kysúc v Radošinskej doline*. Analýzy krajinného celku rozdeleného hranicami boli taktiež inšpirujúce (Martin Sivek - Jakub Jirásek - Markéta Vojnarová - Tereza Čechová: *Souvislosti geopolitických změn*

v prostoru hornoslezské pánve a jejího osvojování ; Bohuslava Gregorová: História cezhraničnej spolupráce na príklade Euroregiónu Beskydy; Dana Tometzová: Využitie minerálnych vôd pre rozvoj geoturizmu v priestore slovensko-česko-poľského Trojmedzia.

Katastrofické situácie v kontexte environmentálnych dejín boli analyzované v referátoch Lukáša Tkáča (*27. august 1962 – najtragickejší deň v moderných dejinách obce Dlhá nad Oravou*) a Miloša Jesenského (*Cholerová epidémia v roku 1831 s dôrazom na environmentálne dejiny Žilinského kraja*). Problematike vplyvu priemyslu na životné prostredie sa venoval Ľudoviť Hallon (*Environmentálny rozmer vývoja magnezitového priemyslu na Slovensku po roku 1945 na vybraných príkladoch*). Téma dejín ochrany prírody bola zas reflektovaná v referáte Karola Hollého, ktorý analyzoval ochranárske koncepty Waleryho Goetla a nie vždy prajnú mienku k nim v tlačovom diskurze medzivojnového Slovenska.

Za samostatnú zmienku stojí vystúpenie Daniela Haasa Kianičku, ktorý prezentoval svoju najnovšiu monografiu *Lesy v dejinách Kremnice* (2019). Toto dielo je v slovenskej, ale čiastočne aj v širšej stredoeurópskej historiografii unikátne. Hoci sa zaoberá len konkrétnou oblasťou okolia Kremnice, pre výskumníkov je dielo inšpiratívne najmä z hľadiska použitej pramennej bázy a metodológie výskumu. Tomuto aspektu sa autor venoval vo svojom referáte (*Príspevok k metodológii tvorby monografií dejín lesov a lesníctva na Slovensku*) a vďaka ústretovosti vydavateľa Knihy (Mestské Lesy Kremnica, s. r. o.) rozdal každému účastníkovi konferencie po jednom exemplári tejto nielen obsahovo, ale aj graficky hodnotnej knihy.

Z prezentovaného výberu tematickej štruktúry prednesených referátov vyplýva, že konferencia *Človek a krajina v minulosti* odzrkadľuje rôznorodosť prístupov a výskumných oblastí environmentálnych dejín vo všeobecnosti a zároveň dokladuje, že environmentálna história sa v slovenskej historickej spisbe perspektívne rozvíja. Veríme, že tento trend bude pokračovať. Ďalší ročník konferencie je naplánovaný na apríl 2020 a bude sa konať v Ľubietovej.

Záverom možno dodať, že konferencia mala aj vďaka dotácií zo Slovenskej historickej spoločnosti vysokú spoločenskú úroveň a počas kuloárnych diskusií mali jej účastníci možnosť podrobnejšie prediskutovať mnohé odborné problémy a nadviazať nové kontakty.

Karol Hollý